

Nr 35.

Godkänd av första kammaren den 4 mars 1924.

Godkänd av andra kammaren den 4 mars 1924.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för kapitalökning för budgetåret 1924—1925 i avseende å post- och telegrafverken samt statens järnvägar och vattenfallsverk.

(Statsutskottets utlåtande nr 9.)

Till KONUNGEN.

I anledning av nedan angivna av Eders Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar i avseende å regleringen för budgetåret 1924—1925 av utgifterna för kapitalökning, i vad angår post- och telegrafverken samt statens järnvägar och vattenfallsverk, får riksdagen för Eders Kungl. Maj:t anmäla följande beslut.

Postverket.

1:o) Uti den till riksdagen den 2 januari 1924 avlåtna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1924—1925 har Eders Kungl. Maj:t i avseende å postverket, under åberopande av det vid propositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning, Bil. 1» fogade statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen (punkt 1) att för inköp av inventarier för postverkets behov för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Innan riksdagen övergår till behandling av förevarande punkt, anser sig riksdagen böra något beröra departementschefens inledningsvis framlagda redogörelse för vissa verkställda utredningar rörande de särskilda verkens kapital, möjligheterna till dettas förräntning samt de därmed sammanhängande frågorna om verkens förnyelsefonder och taxor.

Utan att i övrigt ingå på ett bedömande av de synpunkter, som departementschefen därvid anført, anser sig dock riksdagen böra fästa uppmärksamheten på den med sålunda behandlade spörsmål sammanhängande frågan om beredande av kapital för kommunikationsverken och i vilken utsträckning upplåning för sådant ändamål bör anlitas.

I den lämnade redogörelsen har ingen skillnad gjorts mellan lånekapital och andra slag av kapitalinvestering i vidare mån än att i redogörelsen omnämnes, hurusom det i statens järnvägar nedlagda lånekapitalet vid 1922 års slut utgjorde omkring 800 miljoner kronor eller omkring 76 procent av hela det investerade kapitalet, under det att återstoden eller 246 miljoner kronor utgjordes av skattemedel eller trafikmedel. Sistnämnda summa torde enligt departementschefens mening till beloppet ungefärligen motsvara anläggningskostnaderna för s. k. strategiska banor eller kulturbanor i den mening, dessa benämningar vanligen nyttjas.

Riksdagen vill bringa i erinran, hurusom 1916 års riksdag i skrivelse nr 186 anhållit, att Eders Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, huruvida och i vilken omfattning andra statsinkomster än lånemedel borde komma till användande för statsbanebyggnaderna i Norrland. Riksdagen framhöll i sagda skrivelse, att vid denna utredning även borde tagas hänsyn till övriga utgifter för kapitalökning. Sedermera har 1919 års riksdag, i samband med uppkommen fråga om avsättande av vissa inkomstmedel till en kapitalökningsfond, uttalat, att de förstnämnda spörsmålen om täckning av utgifterna för kapitalökning stode i nära samband med sistnämnda ärende och att fördens skull samtliga dessa spörsmål borde lösas i ett sammanhang.

Oavsett en blivande lösning av frågan om en kapitalökningsfond synes det riksdagen lämpligt att — med utgångspunkt från en företagen undersökning rörande storleken av det i de olika verken nedlagda lånekapitalet i förhållande till disponerat kapital och anskaffningsvärden — ett klarläggande nu kommer till stånd rörande de riktlinjer, som under närmaste tiden böra följas bland annat vid beredandet av täckning för beslutade kapitalökningar vid dessa verk. Icke minst för bedömandet av spörsmålet i vad mån kraven på förräntning av nedlagt kapital böra få inverka, då det gäller att åstadkomma ett skäligen avvägande av de olika verkens taxor, synes ett dylikt klarläggande vara av intresse.

Vad därefter angår de av departementschefen berörda frågorna om affärsverkens taxor — vilka frågor avgörande, utom beträffande postverket, sedan gammalt ansetts ankomma på Eders Kungl. Maj:t — vill riksdagen endast här framhålla att riksdagen uppmärksammat att, enligt vad av den lämnade redogörelsen framgår, för telegrafverkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks del är under övervägande eller redan genomförts vissa nya nedläggningar i hittillsvarande avgifter. I anledning av de anmärkningar, som från olika håll framställts gentemot den för statens vattenfallsverks energileveranser utarbetade nya rabatttaxan, har därvid ställts i utsikt en närmare omprövning rörande denna taxas verkningar i fråga om de mindre konsumenterna på landsbygden, varvid också skulle beaktas resultatet av en inom

jordbruksdepartementet pågående undersökning om de olika distributionsföretagens ekonomiska ställning och de åtgärder, som härav kunde föränledas.

Beträffande slutligen spørsmålet om formerna för avsättning till förnyelse av verkens anläggningar har, såsom av departementschefens redogörelse inhämtas, denne anmodat verken att gemensamt överlägga om grunderna för avsättning till och uttagning från de vid verken befintliga förnyelsefonder. Vad särskilt statens järnvägar angår, kommer, enligt vad departementschefen erinrat, frågan på grund av ett uttalande i statsrevisorernas berättelse under riksdagens prövning. I nu förevarande sammanhang anser sig riksdagen böra erinra, hurusom i statsverkspropositionen anmälts disponerande av belopp ur statens järnvägars förnyelsefond till vissa företag vid statens järnvägar, varibland två större, nämligen elektrifieringen av statsbanan Stockholm—Göteborg och fortsatt anskaffning av tryckluftbromsar. Efter tagen del av de i detta hänseende vid statsverkspropositionen lämnade redogörelserna har riksdagen icke funnit anledning till erinran mot de härutinnan väckta förslagen. På liknande sätt skall bestridas viss del av kostnaderna för ombyggnaden av bangården i Lund samt omläggningen av västra stambanans ingångslinje över Hammarbyleden och de igångsatta omändringsarbetena vid Stockholms centralstation. Dessa ärenden hava emellertid redan av nästföregående riksdag behandlats, varvid en dylik form för finansieringen av företagen lämnats utan erinran. Ett ifrågasatt beredande av medel från förnyelsefonden för ombyggnad av bangården i Sundsvall förutsätter riksdagen framdeles kunna bli va föremål för riksdagens prövning i sammanhang med en bebådad framställning om godkännande av avtal rörande vissa markbyten m. m. i och för denna ombyggnad.

Enligt Eders Kungl. Maj:ts under ifrågavarande punkt framställda förslag skulle det av generalpoststyrelsen äskade beloppet, 900,000 kronor, nedsättas till 500,000 kronor. Riksdagen har ansett sig böra godkänna detta förslag, varvid riksdagen utgått ifrån att särskilt beträffande de i generalpoststyrelsens anslagsberäkningar upptagna posterna för möbelanskaffning och för inventarier å postverkets verkstad och blankettryckeri vissa begränsningar skola kunna äga rum.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen för *inköp av inventarier för postverkets behov* för budgetåret 1924—1925 anvisat ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

2:o) Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2) har riksdagen för slutförande av arbetena med uppförande av *centralposthus i Göteborg* för budgetåret 1924—1925 anvisat ett reservationsanslag av 275,000 kronor.

3:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 3) att för fullbordande av arbetena med uppförande i Hudiksvall av ett posthus, inrymmande jämväl lokaler för telegrafverkets behov, för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 196,000 kronor.

Riksdagen har icke velat motsätta sig, att ifrågavarande anslag beviljas, men vill i anledning av vad i ärendet förekommit — i likhet med departementschefen — framhålla angelägenheten av att kostnadsförslag, avsedda att ligga till grund

för anslagsaskanden, upprättas på ett sådant sätt, att ett i möjligaste mån tillförlitligt omdöme om de blivande kostnaderna härå kan grundas.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen för fullbordande av arbetena med uppförande i *Hudiksvall* av ett posthus, inrymmande jämväl lokaler för telegrafverkets behov, för budgetåret 1924—1925 anvisat ett reservationsanslag av 196,000 kronor.

4:o Eders Kungl. Maj:t har (punkt 4) föreslagit riksdagen medgiva att för inköp av fastigheter för postverkets räkning, vilkas förvärvande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, må användas vissa besparade anslagsmedel om tillhoppa 120,000 kronor.

Då det syntes riksdagen tillfyllest, om för ändamålet nu disponeras vissa av departementschefen i statsrådsprotokollet omförmälda, för tillbyggnad av postverkets fastighet i Västervik anvisade anslag å 95,000 kronor, har riksdagen medgivit, att för *inköp av fastigheter för postverkets räkning*, vilkas förvärvande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, må användas det å riksstaten för år 1922 för tillbyggnad av postverkets fastighet i Västervik anvisade reservationsanslaget av 95,000 kronor.

Telegrafverket.

5:o Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 5) har riksdagen medgivit, att av i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 2 januari 1924 omförmälda besparade anslagsmedel för telegrafverket må för slutförande av arbetet med uppförande av en telegrafstationsbyggnad å telegrafverket tillhörig tomt i Halmstad användas ett belopp av 165,000 kronor.

6:o Riksdagen, som icke funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 6) får anmäla, att riksdagen medgivit, att av i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 2 januari 1924 omförmälda besparade anslagsmedel för telegrafverket må för färdigställande av telegrafverkets förrådsbyggnad i Hässleholm användas ett belopp av 50,000 kronor.

7:o Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 7) medgiva, att för inköp och bebyggande av fastigheter för telegrafverkets räkning, vilkas förvärvande eller färdigställande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, må av förut omförmälda besparade anslagsmedel för telegrafverket användas ett belopp av 100,000 kronor.

Med hänsyn till befintliga besparingar å anslaget har riksdagen icke ansett behövt nu anvisa nya medel för ändamålet. Riksdagen får alltså anmäla, att Eders Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke av riksdagen bifallits.

8:o I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 8) har riksdagen för *fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende* för budgetåret 1924—1925 anvisat ett reservationsanslag av 17,500,000 kronor.

Statens järnvägar.

9:o Beträffande statens järnvägar har riksdagen med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 9) för *omläggning av västra stambanans in-*

gångslinje över Hammarbyleden samt förbättrade anordningar vid Stockholms centralstation m. m. för budgetåret 1924—1925 anvisat ett reservationsanslag av 3,500,000 kronor.

10:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 10) har riksdagen medgivit, att av i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 2 januari 1924 omförmälda besparade anslagsmedel för statens järnvägar må för *ombyggnad av bangården i Lund* användas ett belopp av 400,000 kronor.

11:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 11), vilket avser inköp av ett Luossavaara—Kiirunuvaara aktiebolag tillhörigt spår, som är behövt för trafikarbetet å malm- och personbangårdarna i Kiruna, har riksdagen medgivit, att av i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 2 januari 1924 omförmälda besparade anslagsmedel för statens järnvägar må för *inköp av ett bangårdsspår i Kiruna* användas ett belopp av 33,000 kronor.

12:o) Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 12) har riksdagen medgivit, att av i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 2 januari 1924 omförmälda besparade anslagsmedel för statens järnvägar må för *anläggande av ytterligare ett järnvägsspår från Örebro över Hallsberg till Laxå* användas ett belopp av 150,000 kronor.

13:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 13) medgiva, att av förut omförmälda besparade anslagsmedel för statens järnvägar må för *anordnande av skenfria vägskorsningar m. m.* användas ett belopp av 400,000 kronor.

Riksdagen, som anser sig böra ytterligare framhålla de av departementschefen anförda synpunkterna rörande de skäligena krav, som i fråga om deltagandet i kostnaderna för vägomläggningar av här angivet slag kunna ställas på vederbörande väghållningsskyldiga, har, med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förevarande förslag, medgivit, att av i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 2 januari 1924 omförmälda besparade anslagsmedel för statens järnvägar må för *anordnande av skenfria vägskorsningar m. m.* användas ett belopp av 400,000 kronor.

14:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 14) föreslagit riksdagen medgiva, att av förut omförmälda besparade anslagsmedel för statens järnvägar må för elektriska belysningsanläggningar användas ett belopp av 150,000 kronor.

Av utredningen framgår, att järnvägsstyrelsens plan att i samband med elektrifieringen av statsbanan Stockholm—Göteborg införa elektrisk belysning å stationerna och andra anläggningar utmed linjen, med energi från det för järnvägsdriften anlagda ledningsnätet, skulle ställa sig för statsverket ekonomiskt gynnsam och även ur andra synpunkter skulle medföra fördelar. Även om riksdagen med hänsyn härtill funnit det önskligt, att ifrågasättande plan kunde genomföras hastigare än av departementschefen förutsettes, har dock riksdagen icke ansett sig böra vidtaga någon höjning av det i den uppgjorda finansplanen beräknade beloppet.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen medgivit, att av i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 2 januari 1924 omförmälda besparade an-

slagsmedel för statens järnvägar må för *elektriska belysningsanläggningar* användas ett belopp av 150,000 kronor.

15:o Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 15) har riksdagen medgivit, att av i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 2 januari 1924 omförmälda besparade anslagsmedel för statens järnvägar må för *elektrifiering av linjen Stockholm—Göteborg* användas ett belopp av 4,000,000 kronor.

16:o I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 16) har riksdagen för fullbordande av *statsbanan Sveg—Hede* för budgetåret 1924—1925 anvisat ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

17:o Eders Kungl. Maj:t har (punkt 17) föreslagit riksdagen medgiva, att av förut omförmälda besparade anslagsmedel för statens järnvägar må för fortsättande av arbetena å Inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare användas ett belopp av 1,200,000 kronor.

Motionsvis har hemställts, att riksdagen måtte besluta ställa till förfo- gande så stort belopp för fortsättande av arbetena å inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare, att minst 1 miljon kronor kunna för budgetåret 1924—1925 disponeras för fullföljande av byggandet av Inlandsbanans norra del från Porjus till Jokkmokk.

Riksdagen har ansett sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Beträffande planerna för arbetenas bedrivande å linjen Porjus söderut mot Jokkmokk har av riksdagens vederbörande utskott inhämtats, att möjlighet föreligger att under hösten 1925 bringa rälsläggningen fram till Vaikijaure, vilken plats är belägen omkring 5 kilometer norr om Jokkmokk på norra stranden av Lilla Lule älv. För ändamålet erfordras emellertid, att en mindre del, högst 300,000—400,000 kronor, av de medel som inberäknat reservation å anslaget avsetts att disponeras för södra delen av banan (sträckan Storuman—Vindelälven), men som enligt de uppgjorda byggnadsplanerna sannolikt icke under nästkommande budgetår torde hinna förbrukas, tillfälligt överflyttas till den norra sträckan. Med behjärtande av de motionsvis anförda synpunkterna har riksdagen icke velat motsätta sig, att ett dylikt tillfälligt överflyttande av disponibla medel äger rum mot framdeles ersät- tande, sedan nästkommande riksdag ånyo prövat frågan.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen medgivit, att av i statsråds- protokollet över kommunikationsärenden den 2 januari 1924 omförmälda be- sparade anslagsmedel för statens järnvägar må för fortsättande av arbetena å *inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare* användas ett belopp av 1,200,000 kronor.

18:o I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 18) har riksdagen *dels* medgivit, att av i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 2 januari 1924 omförmälda besparade anslagsmedel för statens järnvägar må för fortsättning av *statsbanan Forsmo—Hoting* användas ett belopp av 775,100 kronor; *dels ock* för samma ändamål för budgetåret 1924—1925 anvisat ett reservationsanslag av 424,900 kronor.

Statens vattenfallsverk.

19:o) Beträffande statens vattenfallsverk har riksdagen med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 21) för *kompletterings- och förbättringsarbeten å Trollhätte kanal* för budgetåret 1924—1925 anvisat ett reservationsanslag av 50,000 kronor.

20:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 22) har riksdagen för *ersättning av skador å mark, vilka uppkommit under åren 1909—1910 i samband med Trollhätte kraftstations första utbyggnad*, för budgetåret 1924—1925 anvisat ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

21:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 23) har riksdagen för *fullbordandet av Trollhätte kraftstations tredje utbyggnad* för budgetåret 1924—1925 anvisat ett reservationsanslag av 450,000 kronor.

22:o) Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 25) har riksdagen för *fullbordande av ångkraftstationen i Västerås* för budgetåret 1924—1925 beviljat ett reservationsanslag av 250,000 kronor.

23:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 26) har riksdagen för utförande av *distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk* för budgetåret 1924—1925 anvisat ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor.

24:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 27) har riksdagen medgivit, att från det av riksdagen för år 1922 anvisade reservationsanslaget av 1,000,000 kronor för inköp av vattenfall och fastigheter samt för utförande av nyanläggningar, i den mån sådana åtgärder erfordras för ändamålsenlig utveckling av statens kraftverksrörelse och icke kunna utan synnerlig olägenhet uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, må användas ett belopp av 83,600 kronor för gäldande av den merkostnad, som uppstått genom att bron över Indalsälven vid Hannesforsen samt tillfartsvägarna till bron utförts med den höjd, som påkallas av tilltänkt anläggning av en kraftstation vid Stadsforsen.

Stockholm den 4 mars 1924.

Med undersätlig vördnad.